

Merlet

Edició Digital

Butlletí informatiu del Museu de Terrassa

Juliol de 2012 - Núm 40

40

Editorial

*Comerç de la Rambla després de l'aiguat, setembre de 1962.
Autor: Francesc Monné i García. Arxiu Tobella*

Les efemèrides, commemoracions, aniversaris, ... són convencionalment oportunitats per revisar, posar al dia i, fins i tot, estudiar de nou, temàtiques puntuals que en la pràctica habitual de la gestió museística difícilment formarien part dels nostres objectius immediats.

Per exemple, aquest any 2012 s'estan commemorant efemèrides tan diverses com els dos-cents anys de la Constitució de Cadis, la famosa "Pepa"; els cinquanta anys del Concili Vaticà II o, a Catalunya, els nou-cents anys de la mort de Ramón Berenguer IV, comte de Barcelona.

L'any passat el Museu de Terrassa va dedicar l'edició del catàleg i diversos actes a la commemoració dels vint-i-cinc anys de la mort del defensor del patrimoni local, mestre d'art i primer director del Museu Municipal d'Art, Josep Rigol i Fornaguera.

Enguany, i amb motiu de la commemoració del Cinquantè Aniversari de la riuada de Terrassa de l'any 1962, varem veure l'oportunitat de posar al dia un esdeveniment més que luctuós per a la ciutat, un període convuls i en

transformació a nivell social, polític i econòmic de principis de la dècada dels 60 del segle passat.

Com a museu, i, per tant, com a conservadors de patrimoni, ens varem plantejar d'entrada restaurar i difondre el patrimoni contemporani relacionat amb la vida quotidiana dels terrassencs i terrassenques de l'època que sortosament ha passat a formar part del patrimoni del nostre passat col·lectiu.

En aquest cas, els objectes de la vida quotidiana esdevenen recursos museístics que afloren, entre el públic, emocions i sentiments atrapats en la memòria col·lectiva dels que els va tocar viure aquests tràgics fets i també, permeten estimular la curiositat i el coneixement de les generacions més recents. Al mateix temps és una oportunitat per posar en valor l'entorn patrimonial de la vida quotidiana com a recurs de reconeixement de la nostra història més recent.

Fa uns anys varem dur a terme una experiència similar que es va valorar com a molt profitosa i encoratjadora: el projecte "Creuar memòries". Es va plantejar una exposició itinerant i diverses activitats relacionades amb la immigració al barri de Ca n'Anglada. Els continguts es basaven en el recull d'imatges familiars i records dels immigrants, tant dels de les primeres onades dels anys cinquanta com dels més recentment nouvinguts. Aquest treball va permetre que el públic en general s'acostés a conèixer l'experiència i les vivències més íntimes i personals que van viure totes aquestes persones arribades en diferents moments de la història a la nostra ciutat.

Els museus, juntament amb altres institucions de l'àmbit patrimonial, tenim un paper d'integració i cohesió social que en temàtiques tant punyents i al mateix temps de rabiosa actualitat, com les que relatem en aquesta editorial, toquen aspectes relacionats amb la història i el patrimoni però també, amb els records i els sentiments de les persones.

L'EXPOSICIÓ

**La riuada del 62 a Terrassa.
L'abans i el després de la ciutat**

Fins al 28 de febrer de 2013
Castell Cartoixa de Vallparadís. Sala del Tinellet
Tancat per vacances: del 4 de juliol al 3 d'agost

Amb l'objectiu de commemorar el 50è aniversari de la riuada que va afectar a un bon nombre de poblacions del Vallès Occidental, el Museu de Terrassa ha preparat aquesta exposició.

Els fets van ocórrer la nit del 25 de setembre de 1962, però perduren en la memòria històrica d'aquelles persones que els van viure.

L'exposició temporal de llarga durada mostra el context social, econòmic i polític del període a l'entorn de la riada. Això ens permetrà entendre la magnitud de la tragèdia que es va viure a Terrassa.

*Restes arrossegades per la riuada. Rambleta del Pare Alegre, 1962.
Autor: Francesc Monné i García. Procedència: Lourdes Girona*

L'exposició s'estructura en tres blocs temàtics: els antecedents (els corrents migratoris, la formació de nous barris i les condicions de vida i de treball dels nouvinguts), la riuada (el desbordament de la riera de Les Arenes i la del Palau i les seves dramàtiques conseqüències) i les conseqüències (mobilitzacions populars, col·lecta econòmica per ajudar als damnificats, les noves inversions en infraestructures, construcció de polígons d'habitatges plurifamiliars per allotjar als afectats i l'establiment d'ajudes financeres).

Aquests desgraciats fets van permetre iniciar la transformació de la ciutat, establint un seguit de mesures correctores per evitar que la situació es pogués repetir.

Us recordem que s'ha editat un llibre que acompanya l'exposició: Catàlegs del Museu número 20: "La riuada del 62 a Terrassa. L'abans i el després de la ciutat". Si us interessa adquirir-lo podeu demanar informació al 93 739 70 72.

SERVEI EDUCATIU

Durant el curs 2011 - 2012 el Servei de Monitoratge ha comptabilitzat un total de 432 sessions i 11.348 usuaris, distribuïts de la següent forma:

266 visites realitzades i 6.920 usuaris
73 itineraris realitzats i 1.919 usuaris
93 tallers realitzats i 2.509 usuaris

Aquest estiu el Museu ha programat diverses propostes adreçades al públic infantil i familiar:

• A l'estiu, els més menuts al Museu (activitats familiars):

Hi ha qui pensa que els museus són territori exclusiu dels adults però res més allunyat de la realitat. Els infants, de 3 a 6 anys, poden passar una estona molt divertida en el Museu, mentre s'acosten a la història i a l'art de la ciutat. En sis sessions diferents, uns titelles expliquen contes i històries relacionades amb la nit de Sant Joan, la Casa Alegre de Sagrera, el retaule de sant Nin i sant Non, la llegenda del drac de Sant Llorenç, la Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere i els animals prehistòrics que van habitar el Parc de Vallparadís. Els més petits s'enduran un dibuix o un titella per acolorir a casa.

• Passa l'estiu al Museu (per a infants de 4 a 12 anys):

Aquest estiu el Museu us convida a descobrir algunes de les històries més divertides i sorprenents del Parc de Vallparadís. Els hipopòtams que hi viuen des de fa un milió d'anys no s'han perdut ni un detall del què ha passat en tot aquest temps!

Els infants participaran en activitats relacionades amb la prehistòria, els ibers, els romans, l'edat mitjana, ... i fins a l'època modernista.

Setmanalment s'elaborarà un butlletí per explicar els nostres descobriments.

Encara queden places. No dubteu a demanar-nos informació al 93 739 70 72.

El MdT presenta la **Guia d'Activitats didàctiques del Museu de Terrassa (curs 2012-2013)**, amb un total de 40 activitats, nou de les quals són novetats:

- Visita: Exposició temporal de llarga durada: La riuada del 62 a Terrassa. L'abans i el després de la ciutat
- Visita: La Seu d'Ègara a les teves mans
- Visita: L'aventura de l'art
- Visita: Terrassa ciutat d'art. L'art del dia i de la nit
- Taller: La vida a la Cartoixa: escriptura medieval
- Taller: La vida d'època moderna. Fem rajoles d'arts i oficis
- Activitat infantil: El retaule de Sant Nin i de Sant Non
- Activitat infantil: En Genís, l'hipopòtam prehistòric de Vallparadís. Un viatge a la prehistòria
- Activitat infantil: Les tradicions populars: la Castanyada, la Quaresma i Sant Jordi

Si esteu interessats en participar en alguna d'aquestes propostes podeu demanar informació trucant al 93 739 70 72.

LES COL·LECCIONS

Últims ingressos del Museu de Terrassa

DONACIONS:

La senyora Maria Pilar Igual i Vallès ha fet donació, al Museu de Terrassa, de tres pintures i un dibuix. L'artista, nascuda a Barcelona, ciutat on resideix, té les seves arrels a la nostra ciutat ja que els seus avis materns eren fabricants tèxtils vinculats a la Terrassa Industrial.

Aquesta relació l'ha portada a exposar a la galeria Soler-Casamada i als Amics de les Arts. El seu llenguatge pictòric, a través de la tècnica de l'aquarel·la, la va portar a establir contactes amb el pintor Martínez Lozano. Aquesta donació és molt apreciada pel Museu per l'originalitat i la qualitat tècnica de les seves obres.

Els germans Eduardo, Eva i Aurora Llavet i Reixachs han fet donació d'un dibuix i dinou pintures del seu pare, Manel Llavet i Martínez, un artista local amateur, format professionalment com a pintor decorador. Part de la seva vida professional va estar vinculada a l'empresa de pintors ELLSA, integrada per Francesc Estrada, Manel Llavet, Floreal Soriguera "Suri" i Víctor Abad. Fins ara, el MdT no disposava de cap obra d'aquest autor, i això permetrà documentar el seu interès per l'art. Durant el segle XX, a Terrassa, hi va haver un bon nombre de professionals, molts d'ells formats al taller dels germans Viver, que no es limitaren a ser simples pintors de paret, sinó que hi hagué un interès artístic en l'execució de la seva feina, fet que es reflecteix en les seves pintures de cavallet.

El senyor Ricard Alegre i Morillo dóna al Museu de Terrassa el rètol de la Impremta Moderna que estava situada al carrer de la Palla. La donació és interessant per als fons del museu en tant que, actualment, hi ha una representació molt parcial del comerç a la ciutat. Aquest tipus d'objectes permeten recuperar de l'oblit els antics comerços que formaven part del paisatge urbà i del dia a dia dels seus habitants. I a més, proporcionen un testimoni molt valuós de la història de la ciutat i de la seva evolució.

LES NOTÍCIES DEL MUSEU

El 21 i 28 de març el Museu va organitzar el curs **Redescobrir el nostre patrimoni: Pintures murals a la Seu d'Ègara (del segle V al XII)** que pretenia apropar al públic en general els avenços obtinguts a partir de les tasques de recerca i investigació a la Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere, en aquesta ocasió, les pintures murals alt-medievals i romàniques.

Les dues sessions van ser: Les pintures murals del Bisbat d'Ègara. Segles V al VIII i *Optimus egrorum medicus fit Thomas bonorum*: el cicle iconogràfic dedicat al martiri de Tomàs Becket a la pintures murals romàniques de Santa Maria de Terrassa. Degut a la bona acollida, a l'abril, es va programar una nova edició del curs. S'hi van inscriure 77 persones.

L'Associació de Museòlegs de Catalunya, que aplega professionals dels museus i del patrimoni cultural de Catalunya, va concedir al Museu de Terrassa el **Premi AMC de Museologia** en la categoria de Projecte de creació o reforma integral de museus i equipaments culturals, pels treballs de la Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere. Aquests guardons biennals, de caràcter honorífic, tenen l'objectiu de reconèixer les trajectòries professionals dels museòlegs catalans i els projectes, exposicions, activitats o institucions més destacats o transcendents del treball que desenvolupen els museus i institucions del país. Cada Premi estava dotat amb una litografia-diploma original de l'artista Josep Guinovart, feta especialment per a l'ocasió i amb un tiratge limitat. Els premis es van lliurar el 23 de març a la sala d'actes del Museu Marítim de Barcelona.

Per Setmana Santa el Museu va dur a terme diverses activitats infantils i familiars:

- **Per Setmana Santa, els més menuts al Museu** amb l'edició “La Quaresma no vol marxar!” i “N'Abdó i en Senén al retaule” amb un total de 65 participants

- **Al Museu ... i santes pasqües!** amb tres activitats diferents: “Descobrim el llorer i olivera, protagonistes del Diumenge de Rams”, “Les set cames de la geniüda i rondinaire Vella Quaresma” i “La Verònica, vestits de processó” amb un total de 53 assistents.

- **Visita familiar a la Seu d'Ègara** amb 10 participants

Del 19 al 22 d'abril es van celebrar a La Chaux-de-Fonds (Suïssa) diversos actes relacionats amb la **Xarxa europea d'Art Nouveau** (Réseau Art Nouveau Network). Destaca la celebració de la reunió plenària i l'assemblea general de les ciutats membres de la xarxa (Regió de Brussel·les - Capital - coordinadora -, Ålesund (NO), Aveiro (PT), Barcelona (ES), Bruxelles-Brussel (BE), Bad Nauheim (DE), Helsinki (FI), Ljubljana (SL), Nancy (FR), Regione Lombardia (IT), Riga (LET), Terrassa (ES) - ciutats coorganitzadores - i Glasgow (UK), La Chaux-de-Fonds (CH) i La Habana (CU) - socis associats -. Per finalitzar la trobada varem participar en una visita per conèixer diferents elements art nouveau de la població, declarada per la UNESCO Patrimoni de la Humanitat per la seva arquitectura rellotgera.

El 8 de maig, Domènec Ferran Gómez, director del Museu de Terrassa, va rebre el **Premi Paul Harris** del Rotary Club de Terrassa per la seva trajectòria professional i concretament, per la direcció de la rehabilitació de la Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere.

El Museu de Terrassa va realitzar les següents activitats durant la **10a Fira Modernista de Terrassa 2012** (12 i 13 de maig).

- Fira de Ciutats modernistes - Parada informativa al Raval de Montserrat. Els tres museus locals, Terrassa Museus, van tenir una parada conjunta per fer difusió del seu propi patrimoni modernista.

- Portes obertes a la Casa Alegre de Sagrera - visita lliure i gratuïta al llarg del cap de setmana. A més, a la Casa Alegre s'emmarquen diferents activitats: visites teatralitzades, concerts, ... En total hi van participar 8.041 persones.

- Taller per a infants: Posa't-ho al cap! - els nens i les nenes van decorar una corona amb el perfil d'algun edifici modernista de Terrassa.

El **Dia Internacional dels Museus** (18 de maig) l'organitza l'ICOM i des del 1997 se celebra a nivell mundial. El lema d'aquest any era "Museus en un món canviant. Nous reptes, noves inspiracions". Per commemorar aquesta data el Museu de Terrassa va dur a terme diferents actes:

- del 18 al 31 de maig - **DESCOBREIX UNA JOIA DEL MUSEU:** Mare de Déu de Sant Cugat (12 d'agost de 1218) al Castell Cartoixa de Vallparadís
- dissabte 19 de maig - **LA NIT DELS MUSEUS:** Visita nocturna a la Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere (195 participants) i Concert: "Ensemble Aliseos. Música dels segles XVII i XVIII" a càrrec de Nuno Mendes, violí barroc; Guillermo Turina, violoncel i Maike Burgdorf, tiorba (185 persones).
- dijous 7 de juny - **INAUGURACIÓ DE L'EXPOSICIÓ TEMPORAL DE LLARGA DURADA:** La riuada del 62 a Terrassa. L'abans i el després de la ciutat i presentació del catàleg del museu número 20 (215 assistents).

Per la **Festa Major** el Museu ha organitzat les següents activitats:

- Visites al nostre patrimoni: Visita comentada al Convent de les Germanes Josepines, de Lluís Muncunill, i al refugi de la Guerra Civil amb (182 persones) i Visita comentada: Joaquim Vancells: sala d'actes de l'Antic Institut Industrial, Confiteria Vídua Carné i pintures murals de l'escala de la Casa Alegre de Sagrera amb (45 participants).

- Visita guiada al Cementiri Municipal de Terrassa, amb (14 assistents)
- Patrimoni de nit (visites guiades a les seccions del Museu) amb un total de (249 visitants).

Aquest estiu dues seccions del Museu tancaran les seves portes per **vacances**:

- Castell Cartoixa de Vallparadís: del 4 de juliol al 3 d'agost
- Casa Alegre de Sagrera: de l'1 al 31 d'agost

ÉS NOTÍCIA A LA SEU D'ÈGARA

L'Ajuntament de Terrassa ha editat un punt de llibre amb informació de les Festes populars i tradicionals a Terrassa (abril 2012 - 2013) amb una imatge de les pintures murals de Sant Miquel del segle VI.

Al llarg del mes de març el conjunt monumental va acollir diversos actes: *Domenica Laetare* (52 participants), Jornada de portes obertes aprofitant la celebració del Pínic Jazz al Parc de Vallparadís (225 persones), presentació del Col·lectiu de Forners i Pastissers de la Terra (38 assistents), concert "Rèquiem de Mozart" a càrrec del Cor de la Federació Catalana d'Entitats corals i del grup instrumental Euroquartet Barcelona.

La Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere ha acollit dues sessions dels "Concerts harmonitzadors amb els quatre cicles del sol de 2012" a càrrec de Mark Pulido, que toca les bilas (campanes d'alta freqüència vibratòries). Fins al moment s'han celebrat l'equinocci de primavera i l'equinocci d'estiu. Hi ha assistit 510 persones.

El Departament d'orgue de l'Escola Municipal de Música. Conservatori de Terrassa va realitzar a la Parròquia de Sant Pere algunes de les sessions del curs sobre Música d'orgue de Joan B. Cabanilles (1644 - 1712).

Entre els darrers visitants de la Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere podem destacar:

- divendres, 17 de febrer: Sr. Javier Mazorra (periodista del diari El Mundo) fa un reportatge sobre els edificis del patrimoni modernista de la ciutat i a més, visita la Seu d'Ègara

- dimecres, 29 de febrer: Grup d'estudiants estrangers del Màster de desenvolupament Urbà i Territorial. Els acompanya el Cap del Servei de Planejament d'Urbanisme, Sr. Antoni Estapé

- diumenge, 11 de març: Visita científica: Sra. Àngels Casanovas: Conservadora del Museu Arqueològic de Catalunya; Sr. Jordi Rovira: Conservador del Museu Arqueològic de Catalunya i Sr. Josep A. Gispert Santonja: Director del Museu Municipal de la Ciutat de Dènia

- dimecres, 14 de març: Visita amb els participants al Congrés de Retinosi Pigmentària

- dissabte, 14 de març: Visita participants al Premi Ciutat de Terrassa de Teatre, organitzat pel Casal de Sant Pere

- dijous, 19 d'abril: Visita científica: Dr. Carles Mancho: Institut de Recerca en Cultures Medievals, IRCVM. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona i el Professor Vincent Débiais: Centre d'estudis medievals de Potiers, especialista en inscripcions pintades

- dijous, 17 de maig: Visita científica: Dr. Carles Mancho: Institut de Recerca en Cultures Medievals, IRCVM. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona i la Professora Marina Falla-Castelfranchi: Universita de Lecce, especialista en art bizantí.

- dimarts, 5 de juny: Fam Trip. Ho organitza: Agència Catalana de Turisme

- divendres, 15 de juny: Acte de cloenda del programa de Voluntariat per la Llengua i visita guiada

- divendres, 29 de juny: Visita científica: Professors: Amparo Núñez i Felipe Buill: Departament d'Enginyeria del Terreny, Cartografia i Geofísica de la UPC i Professor Pablo Martínez: Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia. Universitat de Barcelona.

NOUS PROJECTES

Refresc de patrimoni és una nova iniciativa del Museu amb la qual pretenem presentar el patrimoni històric i artístic de la ciutat a través d'activitats nocturnes:

- dijous, 19 de juliol a les 22 h: **PASSEJADA PEL MODERNISME** : Ruta nocturna guiada que permetrà descobrir l'exterior d'alguns edificis representatius del modernisme local

- dijous, 23 d'agost a les 22 h: **VALLAPARADÍS DE NIT**: Passejada nocturna guiada pel Parc de Vallparadís que permetrà descobrir l'exterior d'alguns elements patrimonials del parc.

Informació i inscripcions al 93 739 70 72.

El Museu de Terrassa ha col·laborat en el projecte **La nit tràgica. 50 anys dels aiguats del Vallès** amb l'objectiu de difondre els aiguats del 62 al Vallès i on s'apleguen les accions d'homenatge i record amb què, enguany, cada ajuntament ha planejat commemorar aquests fets. Hi han participat els museus municipals de Cerdanyola del Vallès, Montcada i Reixac, Ripoll, Rubí, Terrassa i Sabadell (integrants de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona).

A banda dels mitjans de difusió publicats (bloc i fullet del programa d'activitats) s'ha programat un cicle de conferències per exposar l'esdeveniment des de múltiples visions: des de la dels mitjans de comunicació del moment a la interpretació artística o la immediata resposta social.

El Museu acollirà:

dimecres 26 de setembre, a les 19 h

Conferència: Els crèdits de les riuades: el seu impacte econòmic al Vallès Occidental

A càrrec de Jordi Calvet, historiador i catedràtic de Secundària

Lloc: Casa Alegre de Sagrera (de la Font Vella, 29-31)

Més informació (projecte, agenda d'actes, reculls documentals: fotografies, documents, gravacions, ...i publicacions, ...) al bloc: <http://lanitragica.wordpress.com/>

També relacionats amb el 50è aniversari de la riuada a Terrassa, l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa, el Centre d'Estudis Històrics de Terrassa i el Museu han programat un seguit d'actes per explicar des d'una vessant històrica aquests fets:

dimecres 17 d'octubre
a les 19 h

Passi de les pel·lícules: "Riuades del 1962" del Joan Bonastre i "Barro" del Jordi Tomàs i Freixa

Lloc: Teatre Principal
(Plaça Maragall, 2)

dimarts 24 d'octubre a les 19 h

Mostra de documents inèdits sobre la riuada de 1962

A càrrec de Joan Soler i Jiménez, director de l'Arxiu Històric Comarcal

Lloc: Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (carrer Pantà, 20 baixos)

dimecres 7 de novembre a les 18.30 h

Visita comentada a l'Exposició temporal de llarga durada: Les rierades del 62 a Terrassa. L'abans i el després de la ciutat

Entrada gratuïta. Aforament limitat

Lloc: Sala del Tinellet. Castell Cartoixa de Vallparadís (carrer de Salmerón, s/n)

dimarts 13 de novembre a les 19 h

Taula rodona: La Riuada del 1962, cinquanta anys després

Lloc: Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (carrer Pantà, 20 baixos)

Un petit grup de persones han demostrat interès per engegar de nou el grup d'Els Amics del Museu de Terrassa. Ens han demanat que fem extensiva la proposta de sol·licitar persones voluntàries per treballar en aquest nou projecte.

Si hi esteu interessats podeu trucar al 93 739 70 72.

L'AGENDA DEL MUSEU

La programació Terrasses d'Estiu arriba a la cinquena edició del cicle **Sons del temps - música i patrimoni**. Edificis emblemàtics de la nostra ciutat són musicats per formacions locals a partir de repertoris bàsicament hispànics i catalans. Entre les actuacions previstes aquest estiu destaquen:

- dijous 16 d'agost a les 20.30 h a l'Església de Sant Pere: "Stilus fantasticus. Ensemble Le Tendre Amour"
 - dijous 30 d'agost a les 20.30 h al Castell Cartoixa de Vallparadís: "Hirundo Maris. Chants du Sud et du Nord / Cants del Sud i del Nord"
 - divendres 7 de setembre a les 20.30 h a l'Església de Santa Maria: "Sons de Palau i danses de rasguejat"
 - dijous 13 de setembre a les 20.30 h a la Casa Alegre de Sagrera: "Le devin du village / L'endeví del poble"
- Consulteu el programa de concerts al web: www.terrassa.cat

Els dies 3, 4 i 5 de setembre del 1713, durant la Guerra de Successió, les tropes borbòniques de Felip V comandades pel general Feliciano Bracamonte, van passar per les armes la Vila de Terrassa. Molts vilatants es van refugiar a l'interior del Convent del Sant Francesc de l'ordre dels frares recol·lectes. El diumenge 4 de setembre a les 19 h se celebra **un acte commemoratiu** per homenatjar a tots els/les terrassencs/terrassenques que van morir i patir defensant les seves institucions i llibertats. El programa consistirà en la lectura del manifest commemoratiu dels Fets Històrics i el concert gratuït "Cum Cantico. Cançons del barroc català" a càrrec de Xavier Pagés, baríton i Santi Figueras, guitarra barroca.

Les **Jornades Europees del Patrimoni: Europa, un patrimoni comú (JEP)** se celebren a Europa durant un cap de setmana de setembre o octubre. L'objectiu és que els Museus hi participin proposant activitats gratuïtes per descobrir i viure el patrimoni.

El dissabte 29 i el diumenge 30 de setembre el MdT presenta les següents activitats:

- Portes obertes a la Seu d'Ègara, Esglésies de Sant Pere, al Castell Cartoixa de Vallparadís i la Casa Alegre de Sagrera

Activitat familiar: Hi havia una vegada una vila amb un Palau. Uns titelles explicaran l'origen de la vila medieval del Palau de Terrassa. Els participants faran un itinerari pel centre de la ciutat per descobrir el fossat, els portals, la Torre del Palau i la plaça Major. Activitat gratuïta. Amb el patrocini de l'Associació de Veïns del Centre. Informació i inscripcions al 93 739 70 72.

MONOGRAFIA

Les pintures murals romàniques de Thomas Becket.

Primera part: Iconografia i descripció.

A la notícia publicada al diari *La Vanguardia* de l'1 de novembre de l'any 1917, l'historiador terrassenc Josep Soler i Palet es feia ressò de la recent descoberta d'unes pintures murals a l'interior l'església de Santa Maria de Terrassa. Les pintures, que actualment decoren la fornícula del braç sud del transsepte, havien estat descobertes durant l'estiu d'aquell mateix any quan, el fins a aquell moment rector de les esglésies, el doctor Homs, feia saltar el guix per veure aquesta part del creuer. L'absidiola havia estat tapiada l'any 1612 per instal·lar-hi un retaule barroc. El fet que la fornícula no fos visible a l'exterior i el guix que cobria la paret van amagar les pintures durant més de 300 anys. També explica que l'estat de conservació sigui més que acceptable malgrat l'amplia esquerda central que va afectar de dalt a baix la pintura i que en va fer saltar algunes parts.

Des del seu descobriment, les pintures murals de Santa Maria van copsar l'interès per part d'especialistes en la matèria. Entre els primers estudis, cal fer esment als realitzats per Soler i Palet, que primer publicà a *La Vanguardia* una sèrie de quatre notícies sobre la troballa, i després aprofundí en els aspectes essencials de les pintures a altres publicacions com la revista *Museum* i el *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Cal destacar també l'estudi realitzat per Josep Puig i Cadafalch, qui publicà la notícia a l'Anuari de l'*Institut d'Estudis Catalans*, així com el realitzat per Josep Gudiol i Cunill, erudit Conservador del Museu Episcopal de Vic, que va dedicar a les pintures un article a *La Veu de Catalunya*. També hi dedicà una minuciosa atenció Josep Gudiol, a l'obra *la Pintura migeval catalana. Els primitius*. Altres contribucions puntuals són les de Kuhn T. Borenius totes elles citades a la bibliografia. Entre els estudis més recents cal esmentar el d'Antoni Borfo, publicat a la revista *Terme* i l'article que Milagros Guàrdia va publicar a *LocvsAmenus*.

Un cop realitzat aquest breu recorregut historiogràfic, a continuació analitzarem les pintures des d'un punt de vista iconogràfic, tot valorant la importància internacional de l'obra i intentant resoldre alguns dels dubtes que ja es plantejaven als primers estudis.

El frescos narren el martiri de l'arquebisbe de Canterbury, Thomas Becket, a mans dels homes fidels al rei d'Anglaterra Enric II, un martiri que tingué el seu origen en els conflictes socials i polítics entre ambdós personatges. Abans del seu nomenament com a arquebisbe de Canterbury, Becket havia estat l'home de confiança del monarca. Enric II, volia erigir-se com a monarca absolut tant del seu regne com de l'Església, eliminant els privilegis adquirits pel clergat anglès ja que disminuïen la seva autoritat. Becket li va semblar la persona més idònia per defensar els seus interessos. D'aquesta manera, el jove canceller no només es va convertir en un fidel servidor del monarca, sinó també en un excel·lent company de caça i diversions. Tanmateix, la situació va canviar l'any 1162 quan va ser designat arquebisbe de Canterbury. De la proximitat amb Enric II, com a canceller, va passar a un oposició frontal, defensant els interessos del clergat anglès i la independència de la seu de Canterbury. Entre 1162 i 1170 es va produir un enfrontament obert entre el monarca i l'arquebisbe, degut a la diatriba entre la primacia de la justícia regia i la justícia eclesiàstica. D'una banda, Becket es proclamà l'encarnació humana de la voluntat divina i excomunicà el rei i els seus fidels; d'altra banda, Enric II, com a representant del poder laic, acusà l'Església de malversació de fons. Després dels concilis de Clarendon i Norhampton, Becket es va veure obligat a buscar exili fora del territori dels Plantagenet. Gràcies a la intercessió del Papa Alexandre III, es va refugiar primer a la abadia

de Pontigny, a la Borgonya, i més tard a la abadia de Sens. L'estiu de 1170 es va produir la reconciliació d'Enric amb l'arquebisbe, i el 29 de desembre Becket era assassinat a la catedral de Canterbury.

Afortunadament, conservem abundants narracions amb detalls minuciosos que expliquen el que va succeir la nit en què l'arquebisbe va ser assassinat. Aquestes narracions apareixen a les nombroses Vite de Becket, algunes escrites per membres de l'abadia benedictina de Canterbury i, per tant, espectadors d'excepció del drama. Entre les diverses cartes que narren l'episodi cal fer esment a la redactada per Joan de Salisbury, un dels humanistes més destacats de l'Europa medieval. Poc dies després del martiri va escriure una carta (epístola 305) adreçada a Joan de Canterbury, bisbe de Poitiers, en la qual feia una exposició dels fets, i que va ser el relat més difós i llegit. La carta va ser incorporada a la breu Vita que el mateix Salisbury va redactar uns quants anys més tard. A més a més, Salisbury va tenir un paper fonamental en la ràpida canonització de Becket i també va defensar els miracles produïts a partir de les setmanes posteriors a la seva mort. La figura de Becket adquirí un caràcter taumatúrgic per a malalties dèrmiques, especialment la lepra, però també paràlisi i altres malalties. Obtenir la curació serà el principal motiu que mourà als peregrins a desplaçar-se a Canterbury, fins i tot abans de la seva canonització.

Sens dubte, les escenes més interessants des d'un punt de vista iconogràfic són les corresponents al martiri de Becket, que podem veure al registre central de l'absidiola de Terrassa. En primer lloc, a l'esquerra de l'espectador, té lloc l'acusació i escarniment de l'arquebisbe. Observem cinc personatges. El primer per l'esquerra és el diaca Edward Grim, vestit amb una túnica de cerimònia estampada amb cercles vermells. Precedeix a la figura de Thomas Becket, en aquest cas vestit amb pal·li blanc, túnica vermella, mitra i casulla. També porta el bàcul, coronat amb una forma en espiral que acaba amb el cap d'un animal. Completen l'escena els botxins, que acusen i assenyalen amb el dit a l'arquebisbe. Algunes biografies rebel·len la seva identitat: van ser Reginald Fitzurse, Guillem de Tracy, Hug de Moreville i Ricard el Bretó. El primer que va colpejar Becket va ser Fitzurse i, arran del cop, li va fer caure la mitra. Tracy va ser el que va ferir Grim, mentre que l'últim cop el donà Le Bret (el bretó), que li va malmetre el cap i, l'espasa va caure a terra

trencada. Hug de Moreville va ser el que va repartir el cervell per terra. Després de l'assassinat, els quatre cavallers van escapar a Escòcia. Tanmateix, van ser excomunicats pel Papa Alexandre III, que els hi va ordenar realitzar una peregrinació penitencial a Terra Santa.

Els botxins, que són tres a l'escena de l'escarn, es redueixen a dos en el moment del martiri, representat al registre central. El primer agressor sosté enlaire l'espasa amb la qual ha tallat la part superior del cap de Sant Tomàs, just per la part que tapava la mitra, mentre el segon li talla el coll i una part del braç amb el qual Edward Grim, el seu diaca, intentava protegir-lo. La mitra, en efecte, cau del cap, ja nibat i s'hi suggereixen, amb simples línies paral·leles, les gotes de sang.

Finalment, el tercer registre trobem la deposició del cos del màrtir al sepulcre i l'ascensió de la seva ànima. El cos embolcallat a un sudari és dipositat al sarcòfag per dos personatges. El personatge de la nostra dreta és el mateix que apareix a les escenes d'escarni i mort, i per tant identificable amb Edward Grim. El de l'esquerra, barbat, podria identificar-se amb Joan de Salisbury, un dels principals difusors del culte. Iconogràficament la disposició dels personatges i el mode de representació sembla inspirar-se en les escenes de la Dormició de la Verge, tal com podem observar a una imatge de l'Evangeliari conservat a la Biblioteca Nacional de Madrid (Codex Vitr.20-6) provinent de l'abadia de Farfa. A l'escena trobem altres detalls iconogràfics summament interessants com la presència dels àngels psicopompos que transporten als seus llenços l'ànima de l'arquebisbe. Es tracta d'un recurs molt habitual a la plàstica romànica i que podem trobar, entre altres exemples, al frontal d'altar de Sant Martí de Puigbò, on dos àngels transporten als seus llenços l'ànima del Sant.

Al registre superior, la composició és presidida per l'imatge de Crist en Majestat, entronitzat, a l'interior de la màndorla. Aixeca els dos braços per coronar amb sengles llibres o corones el cap de dues figures, un bisbe i un diaca, segons es llegeix per la seva indumentària. La majoria d'autors estan d'acord en identificar ambdós personatges amb Thomas Becket (a la seva dreta) i el seu diaca Edward Grim (a la seva esquerra). Des d'un punt de vista iconogràfic, l'acció de Crist que corona els caps d'ambdós personatges sembla inspirar-se directament en la iconografia del Crist triomfal coronant sants o emperadors, com podem veure en un mosaic de l'església de Martorana (Palermo), on Rogelio II és coronat per Crist.

Al registre superior trobem altres elements interessants des d'un punt de vista iconogràfic com és la presència dels set canelobres de la visió apocalíptica de Joan. Tanmateix, òbviament l'escena no té una connotació apocalíptica sinó que es tracta de detalls propis del model de representació de Crist en Majestat que l'artista va seguir per error.

La immediata canonització de Becket l'any 1173, només tres anys després de la seva mort, va afavorir la ràpida difusió del seu culte per tota la cristiandat occidental. Salisbury va tenir un paper fonamental en aquesta ràpida canonització, a la vegada que també va defensar, de manera vehement, la veritat dels miracles produïts a partir de les setmanes posteriors a la seva mort. L'espectacular penitència pública que va fer Enric II davant del Sant a Canterbury l'any 1174 també va ser interpretada com una clara promoció del culte. Tot plegat va provocar que el martiri de l'arquebisbe es traduís ben aviat en imatges. Un dels testimonis iconogràfics més antics es troba al manuscrit de l'any 1180 conegut com *Cotton Claudius*, conservat a la British Library de Londres. El manuscrit en qüestió conté les cartes de Becket recopilades pel prior de Canterbury, Alan, precedides de la *Vita* i les cartes de Joan de Salisbury ja esmentades. Altres manuscrits il·lustrats de finals del XII i principi del segle XIII incorporen episodis del martiri de Becket en forma d'imatges abreujades. És el cas del saltiri Harley 5102, conservat a la British Library (ms. Harley 5102, fol.17 i 32).

Progressivament, al llarg d'aquest darrer quart del segle XII es consolida la iconografia del martiri de Becket amb

les seves variants. Si hi ha un format on l'episodi va gaudir d'una més que notable acceptació és en la producció de reliquiari i arquetes d'orfebreria. En aquest sentit, el Metropolitan Museum de Nova York conserva una capseta d'argent que, segons la tradició no verificable, fou regalada per Joan de Salisbury a la catedral de Chartres quan va ser nomenat bisbe d'aquella seu el 1176, com a contenidor de dos fioles amb la sang de Becket. La peça en qüestió presenta detalls interessants, com la presència d'una inscripció que recorre l'arqueta i on podem llegir: INTUS SANGUIS EST SANCTE TOME SANCTUS TOMAS ACCIDITUR: "Dins hi ha la sang de Sant Tomàs, i Sant Tomàs ha estat mort".

Afortunadament, són nombrosos els exemplars conservats. El Victoria and Albert Museum de Londres custodia un reliquiari de coure daurat, amb una cronologia al voltant de 1180-1190. Podem afirmar que es tracta de l'exemple més antic conegut d'arquetes de Llemotges amb tema del martiri de Thomas Becket. A la cara anterior veiem la figura de l'arquebisbe dempeus davant l'altar. Sota la mirada atònita de dos clergues en oració, és atacat per tres homes armats: un porta una falç i els altres sostenen l'espasa amb la que li seccionen el cap. Al registre superior té lloc la deposició del cos: un bisbe beneeix el cos del màrtir amb la assistència de clergue que sosté el llibre de les oracions. L'escena finalitza al registre dret, on l'ànima del difunt és transportada per dos àngels psicopompos, tal i com succeeix a Terrassa.

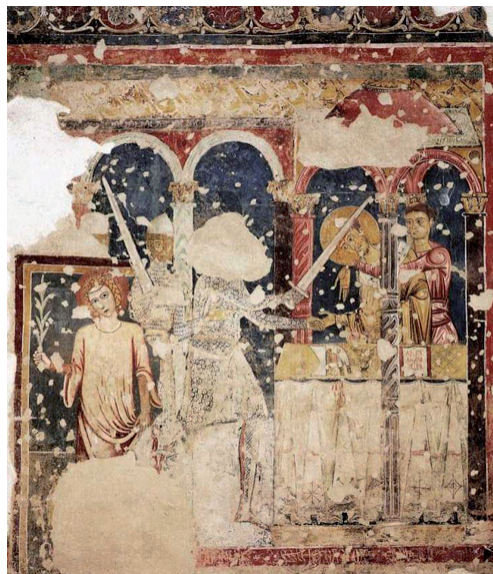
En qualsevol cas, estarem d'acord en afirmar que les arquetes de Limoges van tenir un paper fonamental en la difusió de la iconografia de Thomas Becket. No obstant, el martiri de l'arquebisbe apareix representat en altres tipus de suport. En són un testimoni els vitralls de la catedral de Canterbury, on trobem escenes interessants

iconogràficament com la penitència pública d'Enric II, així com altres escenes relacionades amb els miracles obrats per intercessió de l'arquebisbe, que es fonamenta sobretot en els reculls elaborats pels monjos de Christ Church, Guillem i Benet (entre 1171-1173-1178 i 1179). Val a dir que un dels vehicles preferents per la difusió del culte va ser l'anomenada aigua sacra de Sant Tomàs, una barreja de gotes de sang que es tractaven en aigua i el resultat operava miracles. Aquesta aigua estigué inicialment reservada a alguns personatges com Joan de Salisbury, però ben aviat es va difondre i l'agafaven els peregrins que anaven a Canterbury en petits recipients, contenidors de la sang (ampullae).

Se'n conserven col·leccions al British Museum de Londres i al Museu Cluny de París, entre d'altres. En aquests senzills vasos s'hi representava l'episodi de la mort de Becket acompanyat tot sovint d'inscripcions que devien reproduir versets dedicats al sant.

Certament, les escenes amb el martiri de Becket també van gaudir d'un especial protagonisme en el camp de la pintura mural. Tanmateix, els exemples coneguts són escassos, ja sigui perquè no s'han conservat o simplement perquè no van gaudir del mateix èxit que altres tipus de suport com l'orfebreria. A Anglaterra, els dos cicles de pintura mural coneguts són els de l'església de Saint Mary a Stow (Lincolnshire) i el de Saint John a Winchester del segle XIII. Naturalment, el seu culte es va estendre a altres regions de la cristiandat occidental, com Itàlia, on es conserva una de les imatges més antigues conegudes de Thomas Becket. En aquest cas no es tracta de pintura mural, sinó de la decoració musiva de Monreale, realitzada entre 1170 i 1181. A Sicília l'afer Becket va ser conegut i divulgat des del primer moment ja que l'any 1177 una de les filles d'Enric II (Joana d'Anglaterra) va contraure matrimoni amb el monarca sicilià (Guillem II), amb la qual cosa les relacions amb Anglaterra es feren més sòlides.

El cicle pictòric més important conservat a Itàlia és, però, el de les pintures del presbiteri de l'església dels sants Giovanni i Paolo de Spoleto. S'observen algunes analogies amb Terrassa, com la presència de dos botxins en el moment del martiri i l'actitud de Grim, que protegeix l'arquebisbe abraçant-lo per darrere. Tanmateix, a Spoleto l'assassinat té lloc darrere l'altar, mentre que a Terrassa l'episodi apareix totalment descontextualitzat.

La proliferació d'altars, capelles i per tant d'imatges de Becket va ser especialment notable als territoris dels Plantegenet, és a dir, on regnaven les filles d'Enric II, com hem vist a Sicília. L'any 1170, la seva filla Leonor d'Aquitània o Plantagenet es casava amb el rei de Castella, Alfons VIII. Aquest va entregar a la seva dona, entre altres ciutats i castells, la propietat de la ciutat de Soria. Possiblement, Leonor va voler retre homenatge a l'antic amic del seu pare dedicant-li una capella a l'església de San Nicolás de Soria, que més tard seria decorada amb un cicle pictòric dedicat al martiri de l'arquebisbe. Les pintures van ser descobertes l'any 1977 amb motiu de les obres de restauració i embelliment del conjunt artístic, realitzades per la Direcció General d'Arquitectura. Actualment es troben amagades darrere del taulell a l'espera de l'inici d'un projecte de restauració i adequació del conjunt. Pel que fa a la descripció, l'avançat estat de degradació en dificulta la lectura; no hi ha dubte però en identificar l'escena del registre inferior amb l'assassinat de Becket durant la celebració de la cerimònia litúrgica. El registre intermedi podria fer al·lusió als miracles, o fins i tot a la trobada amb Enric II ja que apareix un personatge amb corona, mentre que el registre superior és il·legible.

Tanmateix, Leonor i els Plantagenet res tenen a veure amb l'elecció del martiri de Becket per a decorar l'absidiola de Terrassa. Cal recordar, en aquest sentit, que l'església de Santa Maria havia estat consagrada el 2 de gener de 1112. Només un any més tard, es redactà el document fundacional del monestir prioral de Santa Maria, en el que el bisbe de Barcelona donava a l'abadia

de Sant Ruf d'Avinyó i al seu abat Oleguer, l'església de Santa Maria amb la finalitat que hi instauressin l'orde de canonges agustinians fundada anteriorment a Sant Adrià del Besòs. Recordem que Becket havia estat canonge agustinian, de manera que l'episodi del martiri no devia ser aliè als monjos del priorat de Terrassa. En qualsevol cas, cal tenir en compte el paper jugat per les canòniques agustinianes com agent difusor del seu culte.

A Catalunya, l'adopció del culte de Becket es va fer de forma primerenca. L'any 1186 Bernat de Berga feia consagrar un altar a la catedral de Barcelona, situat sobre la galilea, i l'any 1190 es dedica a l'arquebisbe de Canterbury l'ermita de Sant Tomàs de Prat de Dalt, a la mateixa comarca del Vallès.

Finalment, pel que fa a la cronologia de les pintures murals de Terrassa, partim d'una data concreta: 1173, l'any en què Tomàs Becket fou canonitzat. Si tenim en compte les característiques formals de l'obra, el darrers anys del segle XII - inicis de la centúria següent es postulen favorablement per a la datació de les pintures.

La riquesa iconogràfica del conjunt així com el seu paper com a testimoni de la ràpida adopció del culte de Becket a la Península converteix l'exemple de Terrassa en una obra excepcional, un *unicum*, en el marc de l'art romànic Europeu.

Carles Sánchez Márquez

Historiador de l'Art

carlossanchezmarquez@gmail.com

Bibliografia

- BORENIUS, T., *St. Thomas Becket in Art*, Londres, 1932
- BORFO, A., "Les pintures murals sobre el martiri de Sant Tomàs Becket. La difusió d'un culte, la mort dins de la catedral o un conflicte social", *Terme*, 7 (1992), pp.12-18
- CAUDRON, Simone, "Les châsses de Thomas Becket en émail di Limoges", *Thomas Becket. Actes du colloque International de Sédieres*, 1975, pp.233-245.
- COOK, W.W.S., GUDIOL, J., *Pintura e imaginariaromànica*, ArsHispaniae, vol. VI, Madrid, 1950.
- GUÀRDIA, Milagros, "Sant Tomàs Becket i el programa iconogràfic de les pintures murals de Santa Maria de Terrassa", *Locus Amoenus*, 4 (1998-1999), pp. 37-58
- GUDIOL I CUNILL, J., "Pintures murals a Terrassa", *La Veu de Catalunya*, núm.406 (1917)
- GUDIOL I CUNILL, J., *La pintura migeval catalana. Els primitius, I. Els pintors: la pintura mural*, Barcelona, 1927, pp.411-427
- KUHN, Ch.I. *Romanesque mural painting*, 1930, pp.41-43
- POST, C.R., *A History of Spanish Painting*, Cambridge, 1930, vol. I, pp.149-151
- PUIG I CADAFAALCH, J., *Annuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 1915-1920, pp.772-773
- SOLER I PALET, J., "De les pintures murals romàniques i especialment de les recentment descobertes a Santa Maria de Terrassa", *Butlletí del Centre Excursionista*, núm.277 (1918), pp.24-36
- SUREDA PONS, J., *La pintura romànica a Catalunya*, Madrid, 1981, pp.329-330

A TERRASSA

Casa Soler i Palet (Font Vella, 28 - 08221 Terrassa - tel. 93 783 27 11 - www.terrassa.cat/cultura)

- Exposició **Nictàlope. Grupo Uro (Antonio Sazatornil, Saza, Xirel, Jose Antonio Ramos, Carlos German, Javier Santos i Paco Ramos)** - del 19 de juliol al 24 d'agost
- Exposició **La Gran Bomba. Javier Melgares** - de l'1 al 24 de setembre
- Exposició **Construccions. Carme Torras** - del 29 de setembre al 22 d'octubre
- Exposició **Passió. Jordà Vitó** - del 27 d'octubre al 19 de novembre al 17 de desembre
- Exposició **Iconoclàsties sense originals. Acebuch** - del 24 de novembre
- Exposició **Infàncies Il·lustrades. Mireia Marzal** - del 22 de desembre de 2012 al 14 de gener de 2013

Centre de Documentació i Museu Tèxtil - CDMT (Salmerón, 25 - tel. 93 731 52 02 - www.cdm.es)

- Exposició **Els colors del Mediterrani. Colorants per a un tèxtil sostenible?** - fins a finals de 2012
- Exposició **30 anys de moda infantil. A través de la trajectòria de l'empresa Vidiestil** - fins al 25 de desembre

Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya (Rambla d'Ègara, 270 - tel. 93 736 89 66 - www.mnactec.cat)

- Exposició **Les matemàtiques i la vida** - fins al 30 de setembre de 2012
- Exposició **TOT És QUÍMICA** - fins al 30 de setembre de 2012

Centre Cultural Unnim Caixa Terrassa (Rambla d'Ègara, 340 - tel. 93 780 41 22 - www.fundacioct.es/)

- Exposició **Joma. Un viatge incessant** - del 27 de setembre al 18 de novembre
- Exposició **Frederic Gómez Cardellà. De la memòria al cub** - del 22 de novembre al 20 de gener

Sala Muncunill (Plaça Didó, 3 - tel. 93 783 27 11 - www.terrassa.cat/artsvisuals)

- Exposició **Les rierades del 62 i els seus fotògrafs** - de l'1 de setembre al 7 d'octubre

- Exposició **La Figura Humana. Sebastià Freixas** - del 10 d'octubre al 16 de desembre
- Exposició **Barris Creatius. Projecte de difusió de les arts visuals al territori** - del 15 de desembre de 2012 al 13 de gener de 2013

A l'Espaidos de la Sala Muncunill

- Exposició **Constel·lacions familiars. Sergio Botella** - de l'1 de desembre de 2012 al 13 de gener de 2013

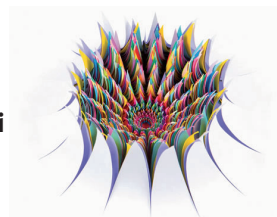
ALTRES

- Exposició **Titanic. The Exhibition** al Museu Marítim de Barcelona - fins al 30 d'agost.
- Exposició **Epidèmia! Com les malalties han modelat la història de la humanitat** al CosmoCaixa Barcelona - fins al 10 de febrer.
- Exposició **Gerard Molinés. ARGILA. Disseny i Creació** al Museu de Ceràmica de Barcelona - fins al 24 de setembre.
- Exposició **Joan Rebull. Dibuixos, pintures i gravats** a la Fundació Palau, Centre d'Art Caldes d'Estrac - fins al 2 de setembre.
- Exposició **Paradisus. Jardins i plantes medicinals de Tàrraco a Oléans** al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona - fins al 26 d'agost.
- Exposició **L'art modern. Obres mestres del Cau Ferrat** a l'Edifici Miramar de Sitges - fins al 25 de novembre.
- Exposició **Donacions 2000-2012** al Museu de Montserrat - fins al 17 de setembre.
- Taller familiar **Mil i una formes** al Museu del Suro de Palafrugell - 3, 7, 17, 21 i 31 d'agost i 4 de setembre. Inscripcions: info@museudelsuro.cat
- Taller infantil **Cuida't de l'hortus!** a la Vil·la romana dels Munts d'Altafulla - 26 de juliol a les 10.30 h. Informació: 977 25 15 15

EN LÍNIA

<http://amoralart.cat/Wikiartmap>, el mapa de l'art a l'espai públic
www.wikiartmap.com

El Wikiartmap, mapa de l'art a l'espai públic, va ser presentat el passat 28 de març de 2012 al Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona.

Aquest projecte consisteix en una plataforma on-line, un *mashup*, de continguts oberts que, en format wiki i sobre cartografia de Google, permet localitzar i consultar informació sobre l'art, la creació i el patrimoni històric i cultural situat a l'espai públic (és a dir, a l'espai exterior, obert, a l'aire lliure), així com també sobre equipaments, esdeveniments i arxius documentals relacionats. El destinatari d'aquest projecte és tant el públic en general com els sectors turístic, cultural i educatiu. Per tal de facilitar i multiplicar la seva funcionalitat, la plataforma estarà disponible en 6 idiomes (català, castellà, francès, anglès, italià i portuguès).

El Wikiartmap compta amb el suport del Ministeri de Cultura, la Diputació de Girona, el Patronat de Turisme Girona Costa Brava, l'Ajuntament de Figueres i l'Euroregió Pirineus Mediterrània, entre d'altres.

A LA BIBLIOTECA

En aquest apartat podeu trobar destacades algunes de les publicacions que han arribat al Museu de Terrassa. Us recordem que aquests documents els podeu consultar al mateix Museu o bé, emportar-vos-els en préstec.

1962 - 2012. 50 anys de la riuada. Terrassa. Terrassa : Ajuntament de Terrassa : Canal Terrassa Vallès, 2012 (DVD)

CASAS I ROCA, J. **Els barris dels nous catalans. Una visió de la immigració.** Sant Cugat del Vallès : Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès, 2012-07-06

FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, A. **Miquel Ros. Art i ofici.** Terrassa : Fundació Torre del Palau, 2012

JUNCOSA I GURGUÍ, X. **El missatger del fred. La desaparició d'Hernan Gurguí, desertor de la División Azul.** Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat - Biblioteca Serra d'Or, 2012

MERCADE, A. (coord.). **Catàleg exposició "Joan Rebull. Dibuixos, pintures i gravats".** Caldes d'Estrac: Fundació Palau, 2012

MURIÀ, A. **L'obra de Bartra. Assaig d'aproximació.** Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat - Biblioteca Anna Murià, Obres Completes, 2012

VALLS I VILA, J. **La riuada de 1962. La catàstrofe que sacsejà la Terrassa invertebrada del franquisme.** Terrassa: Ajuntament de Terrassa, 2012

LA RESERVA

OBJECTE: Escultura

TÍTOL: Mare de Déu de Sant Cugat

DATA: 12 d'agost de 1218

MATERIALS: Fusta i pintura

MIDES: 92 x 41 x 28,5 cm

NÚM. D'INVENTARI: MdT 38

PROCEDÈNCIA:

Monestir de Sant Cugat del Vallès. Llegat de Josep Soler i Palet (núm. 92)

EXHIBICIÓ ACTUAL: Museu de Terrassa. Castell Cartoixa de Vallparadís - Sala medieval

El Dia Internacional dels Museus està organitzat per l'ICOM (Consell Internacional dels Museus). Una de les iniciatives que promou és “La joia del Museu”.

“La joia del Museu” permet presentar obres inèdites del fons del Museu de Terrassa o donacions recents per tal de donar-les a conèixer al públic. En aquesta ocasió però, la dediquem a una peça que forma part de l'exposició permanent del Museu, la Mare de Déu de Sant Cugat (segle XIII), adherint-nos així a la commemoració dels 30 anys de treball en la recuperació de béns arqueològics, etnològics i artístics per part del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC).

L'obra, restaurada entre el 1988 i 1990, es va exhibir a l'exposició “Catalunya Restaura” del Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona.

Els treballs de restauració van permetre la recuperació de la policromia original ja que havia estat repintada en més d'una ocasió, sobretot a la part davantera. A més, es va descobrir, a la part posterior del cap, una cavitat rectangular intencionadament dissimulada amb una tapadora de la mateixa fusta. A l'interior va aparèixer un paquet amb dotze relíquies embolcallades en saquets, amb fragments de teixits i amb deu trossos de pergamí escrits en llatí. Alguns textos, cosits sobre el teixit, expliquen el contingut i l'atribució de les relíquies i, a més, permeten la datació exacta de l'escultura -12 d'agost de 1218-, convertint-la en la primera talla romànica coneguda a Catalunya amb data precisa.

Un dels manuscrits explica que les relíquies van ser dipositades la vigília de l'Assumpció de 1218 per disposició de Ramon de Banyeres, Abat del Monestir de Sant Cugat, que havia encarregat l'obra. Les relíquies pertanyen a: Simó, Judes, Sant Cugat, Sant Napolità Màrtir, Sant Hilari, Santa Justa, Santa Semproniana, les Santes Masses, la sang de Sant Joan Baptista, el Pessebre i el Sant Sepulcre.

L'excel·lència de la talla és evident, pel que fa a les dimensions, l'equilibrada proporció i la decoració i perquè és una de les poques imatges reliquiàries de Mare de Déu conservades a Catalunya. Aquesta peça respon a la voluntat de donar un caràcter sagrat a la imatge, sense risc de caure en la idolatria.

Iconogràficament representa una Verge en majestat (derivada de la *Kyriotissa* bizantina) asseguda en un tron (*sedes sapientiae*) de planta quadrícula format per quatre pilars cilíndrics.

Té mutilats els avantbraços i li falta la figura del fill, que segurament existia. L'interior del setial és buit, tapat a la part posterior i pintat imitant un respatller amb un

esquemàtic motiu heràldic de caràcter reial, present en d'altres imatges del segle XIII.

Maria porta una corona de cresteria - amb mínimes restes d'aplic metàl·lic - sobre un mantell policromat amb motius de quadres negres sobre fons blanc, una franja grisa i una vora vermella, i a sota apunten els cabells. Porta un collaret de cercles amb un botó ovalat central.

Vesteix una túnica blava amb coll rodó decorada amb motius geomètrics. Al pit presenta un forat vorejat amb coure que subjectava un medalló desaparegut. Un dels elements més interessants és el magnífic mantell que la cobreix, amb una decoració geomètrica (grans fulles plegades i simètriques), vegetal i de cercles tangents, amb dos ocells enfrontats i amb la flor de lis. Aquest tipus de decoració té paral·lels amb teixits contemporanis de tradició bizantina o hispanoàrab, coneguts en la documentació medieval com a *pallia rotata*, teixits decorats amb cercles. La caiguda dels plecs de la túnica es poden comparar amb imatges com la de la marededéu de Matamala, la de Montserrat o la del número de registre 9691 del Museu Episcopal de Vic.

La composició de l'escultura és de tipus monumental. L'expressió i les faccions del rostre de la Verge són suaus, de derivació clàssica.

Probablement aquesta imatge de fusta policromada es venerava a l'altar de Santa Maria del Monestir de Sant Cugat del Vallès.

Està documentat fotogràficament que, entre 1910 i 1911, la talla es trobava en el Museu aplegat per Mn. Andreu Domènech, situat al 1r pis de la Casa Rectoral de Sant Cugat. L'any 1912 Mn. Gudiol afirma haver-la vist exposada al Monestir santcugatenc. La pèrdua de la talla es produeix entre els anys 1912 i 1916, període en el que es va produir dos fets: el canvi d'ecònom i el lliurament de la totalitat de peces artístiques d'aquell Museu al Bisbat de Barcelona.

Josep Soler i Palet la va adquirir a un antiquari, en una subhasta pública, després de mantenir una pugna amb el seu amic Mn. Josep Gudiol, conservador del Museu de Vic. L'11 de juliol de 1924 la llega al Museu de Terrassa.

Castell Cartoixa de Vallparadís

Carrer Salmerón, s/n
08222 Terrassa Tel. 93 785 71 44
Horaris: de dimecres a dissabte, de 10 a 13.30h i de 16 a 19 h, diumenges, d'11 a 14h
dilluns, dimarts i festius, tancat
tancat per vacances: del 4 al 7 d'abril, del 4 de juliol al 3 d'agost i del 25 al 29 de desembre

Seu d'Ègara. Esglésies de Sant Pere de Terrassa

Plaça del Rector Homs, s/n
08222 Terrassa Tel. 93 783 37 02
Horaris: de dimarts a dissabte, de 10 a 13.30h i de 16 a 19 h
diumenges i festius d'11 a 14 h
dilluns no festius i els següents festius: 1 de gener, 1 de maig, 25 i 26 de desembre, tancat

Casa Alegre de Sagrera

Carrer de la Font Vella, 29-31
08221 Terrassa Tel. 93 731 66 46
Horaris: de dimecres a dissabte, de 10 a 13h i de 16 a 20 h, diumenges, d'11 a 14 h
dilluns, dimarts i festius, tancat
tancat per vacances: del 4 al 7 d'abril, de l'1 al 31 d'agost i del 25 al 29 de desembre

Torre del Palau i Centre d'Interpretació de la Vila Medieval de Terrassa

Plaça de la Torre del Castell Palau, s/n
08221 Terrassa - Tel. 93 739 70 72
Horari: Cal concertar dia i hora. Visites concertades.

Claustre del convent de Sant Francesc d'Assís

Plaça del Doctor Robert, 1
08221 Terrassa Tel. 93 739 70 72
Horaris: de dilluns a divendres, de 10 a 13.30 h i de 17 a 19 h
La resta de dies, cal concertar dia i hora

Edició: Ajuntament de Terrassa. Cultura
Coordinació: Museu de Terrassa
Fotografies: Museu de Terrassa
Disseny gràfic i impressió: Grup Digital
Dip. Leg: B-26.574/2000

Ajuntament de Terrassa
Cultura

Museu de Terrassa

Direcció i Serveis:

Casa Soler i Palet
C. de la Font Vella, 28
Tel. 93 739 70 72
museudeterrassa@terrassa.cat